

LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA

NUTARIMAS
DĖL VILNIAUS APYGARDOS PROKURATŪROS PROKURORO
2019-08-27 NUTARIMO NR. 2.VI-68 ATSISAKYTI TAIKYTI VIEŠOJO INTERESO
GYNIMO PRIEMONES

2019-10-17 Nr. 13.12.-71

Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroras Vytenis Kasparavičius, išnagrinėjęs Leonoros Žukienės skundą (reg. Nr. AP-23240), asociacijos „Kauno forumas“ vadovo Algimanto Rusteikos skundą (reg. Nr. AP-24384), Astros Genovaitės Astrauskės skundą (reg. Nr. AP-25014) ir Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos valdybos pirmininko Lino Mažono skundą (reg. Nr. AP-25965) dėl Vilniaus apygardos prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroro 2019-08-27 nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones,

n u s t a t ė:

Generalinėje prokuratūroje 2019-08-29 gautas Leonoros Žukienės skundas dėl Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroro 2019-08-27 nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones dalyje dėl Vilniaus miesto savivaldybės mero R. Šimašiaus veiksmų, nuimant Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lentą nuo Mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos pastato sienos Vilniuje, teisėtumo. Pareiškėja nurodė, kad nesutinka su nutarime nurodytais argumentais, jog nesant specialiojo teisinio memorialinių lentų demontavimo reglamentavimo negali būti konstatuojamas pažeidimas. Pareiškėjos nuomone, Vilniaus mero veiksmai pažeidžia Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 4 straipsnio 4 punkte nustatytą viešojo administravimo principą, kad viešojo administravimo institucijoms draudžiama vykdyti veiklą neturint tam suteiktų įgaliojimų arba priimti sprendimus pagal savo kompetenciją siekiant kitų, negu įstatymu nustatytų, tikslų. Taip pat pareiškėja prašo pradėti dėl šių Vilniaus miesto savivaldybės mero veiksmų ikiteisminį tyrimą pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 312 straipsnį.

Asociacijos „Kauno forumas“ vadovas Algimantas Rusteika 2019-09-10 pateikė skundą, nesutikdamas su minėtu prokuroro nutarimu dalyje dėl paminklinės lentos Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai demontavimo. Pareiškėjo nuomone, kol nėra valstybės lygiu patvirtintos tvarkos, kuria remiantis istorinio atminimo ir pagarbos ženklai galėtų būti pašalinti bendrai taikomais teisės aktuose įtvirtintais motyvais arba kol nėra priimtas teismo sprendimas – bet koks pavienių atminimo ženklų naikinimas yra savavališkas veikimas, veikimas *ultra vires*, o tokie veiksmai – piktnaudžiavimas padėtimi ir viešojo intereso pažeidimas. Skunde nurodyta, kad nesant jokio administracinio akto, adresuoto UAB „Grinda“ dėl minėtos lentos nuėmimo, šios bendrovės veiksmai vertintini kaip savavaldžiavimas, teisės aktai nenumato žodinių nei mero, nei savivaldybės administracijos direktoriaus nurodymų. Pareiškėjas prašo pradėti ikiteisminį tyrimą pagal Lietuvos BK 228, 294 ir 313 straipsnius.

Generalinėje prokuratūroje 2019-09-16 buvo gautas Astros Genovaitės Astrauskės skundas dėl Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroro 2019-08-27 nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones. Pareiškėja nurodė, kad prokuroro nutarimas yra nepagrįstas, nes

sprendžiant klausimą dėl atminimo lentos Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai demontavimo nebuvo taikytos Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 8, 9, 12, 26 straipsnių nuostatos, prokuroras vadovavosi ne Lietuvos gyventojų genocido centro oficialia išvada, o Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti Nacių okupacinio režimo nusikaltimų ir Holokausto tyrimo pakomisės teisinės galios neturinčiais laiškais. Pareiškėja taip pat nurodė, kad prokuroro nutarimas dėl K. Škirpos alėjos pavadinimo panaikinimo yra nepagrįstas, nes Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019-07-24 sprendimas Nr. 1-140 priimtas pažeidžiant teisėtumo, bendruomenės ir atskirų gyventojų interesų derinimo bei veiklos skaidrumo principus, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2011-01-25 įsakymu Nr. 1V-57 patvirtinto Pavadinimų gatvėms, pastatams, statiniams ir kitiems objektams suteikimo, keitimo ir įtraukimo į apskaitą tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) 3.3 ir 6.2 punktų reikalavimus, Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies, Vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 34 punktą. Pareiškėja prašo panaikinti ginčijamą Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroro nutarimą, įpareigoti Vilniaus miesto merą per 20 dienų atstatyti į buvusią vietą paminklinę lentą Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai bei atšaukti Vilniaus miesto savivaldybės tarybos (toliau – ir Taryba) sprendimą pakeisti K. Škirpos alėjos pavadinimą į Trispalvės.

Generalinėje prokuratūroje 2019-09-27 buvo gautas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos valdybos pirmininko Lino Mažono skundas dėl Vilniaus apygardos prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroro 2019-08-27 nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės dalyje dėl Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimo pakeisti Kazio Škirpos alėjos pavadinimą į Trispalvės. Pareiškėjo nuomone, prokuroras neįsigilino į jo skundą, kuris buvo pateiktas 2019-08-08, prokuroras nutarime sutapatina šį skundą su Stanislovo Buškevičiaus 2019-06-27 pareiškimu (reg. Nr. AP- 17591), kuris net negalėjo būti reiškiamas tuo pačiu pagrindu ir dalyku, nes skundžiamas aktas atsirado tik 2019-07-24. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimas (posėdžio protokolai Nr. 7) pervadinti K. Škirpos alėją kitu vardu grindžiamas kaltinant K. Škirpą antisemitinių tekstų autoryste, nors kaltumo jo atžvilgiu klausimas gali būti sprendžiamas teismine tvarka. Be to, svarstant šį klausimą Tarybos narys A. Zuokas nurodė pirmininkaujancio mero R. Šimašiaus procedūrinius pažeidimus. Pareiškėjas pažymėjo, kad Tarybos sprendimas priimtas mažesniu balsų skaičiumi nei 50 proc. visų Tarybos narių. Pareiškėjo nuomone, nurodytas Vilniaus savivaldybės tarybos sprendimas pažeidžia Konstituciją, tad kol nėra teismo nustatyto fakto dėl kokių nors K. Škirpos kaltų veiksmų, tol nėra pagrindo šalinti ar varžyti jo viešą atminimą ir kiršinti Lietuvos piliečius. Skunde prašoma panaikinti ginčijamą prokuroro nutarimą bei kreiptis į teismą dėl Tarybos sprendimo panaikinimo.

Susipažinus su Vilniaus apygardos prokuratūroje surinkta L. Žukienės, asociacijos „Kauno forumas“, A. G. Astrauskės, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos valdybos pirmininko bei kitų asmenų pareiškimų nagrinėjimo medžiaga nustatyta, kad 2019-07-27 Vilniaus miesto savivaldybės mero R. Šimašiaus sprendimu nuo Mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos pastato sienos buvo nuimta karininko Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lenta. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, atsakydama į prokuroro paklausimą, nurodė, kad Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo memorialinę lentą buvo nuspręsta atidengti po šio klausimo pristatymo Lietuvos Respublikos Seime 1997 m. Atminimo lentos įrengimas buvo finansuojamas iš Vilniaus miesto savivaldybės lėšų, vadovaujantis Vilniaus miesto valdybos 1997-03-20 sprendimu Nr. 454V „Dėl nebiudžetinio fondo, sudaromo iš rinkliavos už prekybą Vilniaus gatvėse, aikštėse ir prekyvietėse, lėšų panaudojimo 1996 m. apyskaitos ir 1997 m. sąmatos tvirtinimo“ ir Vilniaus miesto tarybos 1998-05-19 sprendimu Nr. 179 „Dėl specializuotų (tikslinių, nebiudžetinių) fondų panaudojimo 1997 m. apyskaitų ir 1998 m. sąmatų tvirtinimo“. Pagal Vilniaus miesto tarybos 1998-05-19 sprendimo Nr. 179 5 priedėlį atminimo lentos su bareljefu Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai įrengimui buvo skirta 7741 Lt (2241,95 Eur), ši atminimo lenta yra Vilniaus miesto savivaldybės administracijos (toliau – ir Administracija) Miesto ūkio ir transporto departamento balanse. Prokuroras nutarime atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones nurodė, kad

atminimo memorialinių lentų nuėmimo procedūra teisės aktuose nėra reglamentuojama, o nesant specialiojo teisinio reguliavimo, atitinkamai negali būti konstatuojamas ir jo pažeidimas. Sprendimai dėl memorialinės lentos nuėmimo priimti vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 3 punkto, 16 straipsnio 2 dalies 26 punkto, 29 straipsnio 8 dalies 5 punkto ir 30 straipsnio 2 dalies 3 punkto nuostatomis. Prokuroras sprendė, kad teisės aktuose nesant jokių specialiųjų reikalavimų memorialinių atminimo lentų demontavimui, vertinant konkrečias Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lentos demontavimo aplinkybes savivaldybių turto valdymo, naudojimo, disponavimo juo teisinio reguliavimo kontekste, demontuojant šią atminimo lentą nebuvo sprendžiamas jos, kaip savivaldybei nuosavybės teise priklausančio turto, disponavimo klausimas. Tai reiškia, kad demontuojant Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lentą nuo Mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos pastato sienos, nebuvo reikalingas nei Vilniaus miesto savivaldybės tarybos (toliau – ir Taryba) sprendimas, nei Vilniaus miesto savivaldybės mero potvarkis, o Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme įtvirtinta vietos savivaldos institucijų kompetencija nebuvo pažeista, kadangi savivaldybės tarybos išimtinę kompetenciją sudaro tik sprendimų dėl disponavimo savivaldybei nuosavybės teise priklausančiu turto priėmimas, savivaldybės turto administravimas ir valdymo bei naudojimo organizavimas priskiriamas savivaldybės administracijos direktoriaus bei savivaldybės administracijos kompetencijai, o memorialinių atminimo lentų demontavimo klausimas, kaip minėta, apskritai nėra reglamentuojamas. Nutarime padaryta išvada, jog tokiomis aplinkybėmis nėra teisinio pagrindo manyti, kad Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lentos demontavimas galėjo būti iš esmės neteisėtas ir savivaldybių turto valdymą, naudojimą bei disponavimą juo reglamentuojančio teisinio reguliavimo prasme. Prokuroro nutarime nurodyta, kad Vilniaus miesto savivaldybės administracija savo paaiškinime Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lentos demontavimą taip pat grindžia argumentais, susijusiais su Jono Noreikos-Generolo Vėtros asmenybės kontroversiškumu istorine prasme dėl santykio su Holokaustu, atsižvelgiant į Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti Nacių okupacinio režimo nusikaltimų ir Holokausto tyrimo pakomisės 2019-04-10 pareiškimą „Atsakymas į Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro 2019 m. kovo 27 d. pareiškimą „Dėl kaltinimų Jonui Noreikai (Generolui Vėtrai)“, bei šio klausimo svarstymu politiniame lygmenyje siekiant formuoti vienodą praktiką dėl visų atminimo ženklų, kurie susiję su okupaciniais režimais. Šie Vilniaus miesto savivaldybės administracijos paaiškinimo argumentai iš esmės sutampa su Vilniaus miesto savivaldybės mero viešais pasisakymais socialiniuose tinkluose ir žiniasklaidoje, ir būtent dėl šių pasisakymų bei nesutikimo su jais pareiškėjai, kreipdamiesi į prokuratūrą, pateikė priešpriešinius argumentus dėl Jono Noreikos-Generolo Vėtros asmenybės vertinimo. Prokuroro vertinimu, tiek Vilniaus miesto savivaldybės administracijos paaiškinimo argumentų, susijusių su Jono Noreikos-Generolo Vėtros asmenybės vertinimu istoriniu aspektu, tiek pareiškėjų kontrargumentų, tiek Vilniaus miesto savivaldybės mero, kitų politikų ar visuomenės veikėjų viešų pasisakymų šiuo klausimu pagrįstumas nagrinėjamu atveju vertinant Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lentos demontavimo teisėtumą teisiškai yra nereikšmingi, kadangi peržengia ginčo dėl teisės ribas. Teisės aktai nenumato apskritai jokių, *inter alia* tokio pobūdžio motyvavimo ir pagrindimo, specialiųjų reikalavimų memorialinių atminimo lentų demontavimui, istorijos faktų vertinimas ir jų interpretavimo aspektai nėra nagrinėjimo teisme dalykas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018-11-26 išvada administracinėje byloje Nr. eI-29-415/2018), o sprendžiant dėl ginčijamų aktų ar veiksmų (neveikimo) teisėtumo jų politinis ar ekonominis tikslingumas taip pat nevertinamas (Lietuvos Respublikos administracinių bylos teisenos įstatymo 3 straipsnio 2 dalis). Prokuroras pažymėjo, kad ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019-03-27 sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. eI-534-281/2019, kuriuo remiasi pareiškėjai, istorijos faktai, susiję su Jono Noreikos-Generolo Vėtros asmenybe, nebuvo vertinami. Be to, minėtas Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019-03-27 sprendimas dar nėra ir įsiteisėjęs, kadangi buvo apskųstas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, kuris administracinės bylos apeliacine tvarka dar nėra išnagrinėjęs. Pastarosios aplinkybės atitinkamai nesudaro pagrindo sutikti ir su pareiškėjų manymu, kad Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo

lentos demontavimas prieštarauja minėtam teismo sprendimui, jį paneigia, pakerta pasitikėjimą Lietuvos valstybės teisine sistema ar neatitinka teisinės valstybės principo. Nutarime nurodyta, jog Lietuvos Respublikos kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos pateikė prokurorui išvadą, kad jo leidimas demontuoti Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lentą nebuvo reikalingas, nes teisės aktai nenumato reikalavimo gauti tokį leidimą, pažymėjo, kad Kultūros vertybių registre kaip kultūros paveldo objektas yra įregistruotas pastatas Žygimantų g. 1, Vilniuje, o minėtoji atminimo lenta nėra šio pastato vertingoji savybė. Atsižvelgiant į išdėstytą, prokuroras padarė išvadą, kad išdėstytų aplinkybių visuma neleidžia konstatuoti, jog demontuojant Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lentą nuo Mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos pastato sienos būtų padarytas teisės aktų pažeidimas, laikytinas viešojo intereso pažeidimu, sudarančiu pagrindą taikyti Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 4 dalyje numatytas viešojo intereso gynimo priemones.

Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroras ginčijamame nutarime nurodė, kad Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019-07-24 sprendimo „Dėl Trispalvės vardo suteikimo alėjai ir jos ribų“, kuriuo buvusiai Kazio Škirpos alėjai suteiktas naujas Trispalvės alėjos pavadinimas, teisėtumas Vilniaus apygardos prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriuje jau buvo vertinamas nagrinėjant Stanislovo Buškevičiaus 2019-06-27 pareiškimą dėl Kazio Škirpos alėjos pavadinimo neteisėto pakeitimo (reg. Nr. AP-17591). Išnagrinėjus Stanislovo Buškevičiaus pareiškimą Vilniaus apygardos prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriuje buvo priimtas prokuroro 2019-07-25 nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones (reg. Nr. 2.VI-55), kuriame konstatuota, kad Vilniaus miesto savivaldybė, priimdama 2019-07-24 sprendimą „Dėl Trispalvės vardo suteikimo ir jos ribų“, laikėsi pagrindinių procedūrų, užtikrinančių visų aplinkybių įvertinimą, veikė savo kompetencijos ribose, aukštesnės galios teisės aktų nepažeidė, o nesant teisės aktų pažeidimų, nėra pagrindo konstatuoti ir viešojo intereso pažeidimą.

Taip pat nustatyta, kad Vyriausybės atstovas Vilniaus ir Alytaus apskrityse, t. y. specialus Vyriausybės skiriamas valstybės pareigūnas, atliekantis savivaldybių veiklos administracinę priežiūrą ir prižiūrintis, ar savivaldybės laikosi Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės nutarimus (Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo 2 straipsnio 1 dalis), gavęs analogiškus skundus ir pagal savo kompetenciją atlikęs Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019-07-24 sprendimo „Dėl Trispalvės vardo suteikimo alėjai ir jos ribų“, kuriuo buvusiai Kazio Škirpos alėjai suteiktas naujas Trispalvės pavadinimas, atitiktis teisės aktų reikalavimams įvertinimą, teisės aktų reikalavimų pažeidimų nenustatė.

Susipažinęs su Stanislovo Buškevičiaus 2019-06-27 pareiškimo dėl Kazio Škirpos alėjos pavadinimo neteisėto pakeitimo (reg. Nr. AP-17591) nagrinėjimo Vilniaus apygardos prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriuje medžiaga, įvertinus tai, kad prokuroro 2019-07-25 nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones (reg. Nr. 2. VI-55) galioja ir nėra panaikintas, taip pat, kad po minėto 2019-07-25 nutarimo priėmimo Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019-07-24 sprendimo „Dėl Trispalvės vardo suteikimo alėjai ir jos ribų“ neteisėtumo nenustatė ir Vyriausybės atstovas Vilniaus ir Alytaus apskrityse (*inter alia* tais pačiais pareiškėjų nurodomais argumentais), Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroras konstatavo, kad prokuroras neturi nei faktinio, nei teisinio pagrindo tuo pačiu Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019-07-24 sprendimo „Dėl Trispalvės vardo suteikimo alėjai ir jos ribų“ teisėtumo klausimu daryti kitokias išvadas, nei jau buvo padarytos 2019-07-25 nutarime atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones (reg. Nr. 2.VI-55). Prokuroras sprendė, kad priimant Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019-07-24 sprendimą „Dėl Trispalvės vardo suteikimo alėjai ir jos ribų“ teisės aktų reikalavimai, o kartu ir viešasis interesas, pažeisti nebuvo.

Pažymėtina, kad pareiškėjai L. Žukienė ir asociacijos „Kauno forumas“ vadovas A. Rusteika prašo išspręsti klausimą dėl ikiteisminio tyrimo inicijavimo, tačiau šis klausimas negali būti nagrinėjamas sprendžiant skundą dėl prokuroro nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones. Pagal Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų III skyriaus nuostatas Viešojo intereso gynimo struktūriniai padaliniai pagal nustatytą kompetenciją

nenagrinėja baudžiamojo persekiojimo klausimų. Atkreiptinas dėmesys, kad Vilniaus apygardos prokuratūros Vilniaus apylinkės prokuratūroje 2019-08-30 buvo išnagrinėti šių pareiškėjų prašymai dėl ikiteisminio tyrimo, susijusio su 2019-07-27 įvykdytu paminklinės lentos Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai demontavimu, ir priimtas nutarimas atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą dėl veikų, numatytų BK 154, 170, 188, 228, 294, 313 straipsniuose. Šiame nutarime yra išaiškinta ir jo apskundimo tvarka, t. y. prokurorui, o prokuroro nutarimą – ikiteisminio tyrimo teisėjui. Nutarimo nuorašai išsiųsti pareiškėjams. Nutarimų atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės bei nutarimų atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą priėmimas, apskundimas yra reglamentuojamas pagal skirtingas teisės šakas, todėl nutarimo atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą teisėtumas negali būti revizuojamas procese, kuriame skundžiamas nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės.

Pareiškėjų A. G. Astrauskės ir Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos valdybos pirmininko L. Mažono skundai dėl Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroro nutarimo dalyje dėl Kazio Škirpos alėjos pavadinimo keitimo atmetini, o L. Žukienės, asociacijos „Kauno forumas“ vadovo A. Rusteikos, A. G. Astrauskės skundai dalyje dėl atminimo lentos Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai demontavimo yra pagrįsti, todėl Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroro 2019-08-27 nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės šioje dalyje naikintinas ir taikytinos viešojo intereso gynimo priemonės.

Aukštesnysis prokuroras, nagrinėdamas skundą dėl prokuroro nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės, patikrina tokį nutarimą, įvertina jo pagrįstumą ir teisėtumą. Nepagrįstumas konstatuojamas, jei nustatoma, kad nebuvo surinkti ar buvo nepakankamai surinkti sprendimo priėmimui reikšmingi faktiniai duomenys (tyrimas neatliktas ar jo apimtis nepakankama), neatlikta savarankiška ir išsami faktinių duomenų analizė, ar daromos išvados nemotyvuotos. Neteisėtumas suprantamas kaip neteisingas, neišsamus teisinis kvalifikavimas (kartu – teisinis nepagrįstumas). Prokuroro išvada dėl viešojo intereso pažeidimo ir priemonių taikymo turi būti pagrįsta faktinių aplinkybių ir teisės normų analize, t. y. turi būti pagrįsta ir teisėta. Nenustatęs skundžiamo prokuroro sprendimo neteisėtumo ar nepagrįstumo, aukštesnysis prokuroras skundžiamą nutarimą pripažįsta pagrįstu bei teisėtu ir palieka jį galioti, priešingu atveju nutarimą panaikina ir priima naują sprendimą.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 straipsnio 2 dalis nustato, jog prokuroras įstatymo nustatytais atvejais gina asmens, visuomenės ir valstybės teises bei teisėtus interesus. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad prokurorai gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamos asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai, ir toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, o valstybės ar savivaldybių institucijos, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės aktų pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti, arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra. Apibendrinant minėtąją įstatyminę nuostatą, prokuroras, gindamas viešąjį interesą, turi teisę kreiptis į teismą tik esant tam tikrų aplinkybių visetui: 1) nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamos asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai; 2) pažeidimas yra tokio lygmens, kad jis yra laikytinas viešojo intereso pažeidimu; 3) esant teisės akto pažeidimui, kuris yra laikytinas viešojo intereso pažeidimu, valstybės ar savivaldybių institucijos, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės aktų pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti, arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra. Minėtos aplinkybės turi objektyviai egzistuoti vienu metu, tik tuomet prokurorui atsiras teisė kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo.

Prokuratūros įstatymo prasme viešojo intereso gynimas yra teisės aktų pažeidimų pašalinimas naudojantis įstatymo leidėjo valia prokuratūrai suteiktais įgaliojimais kreiptis į teismą. Šia įstatymo nustatyta teise prokuroras, vadovaudamasis prokuroro nepriklausomumo principu (Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 3 straipsnio 2 dalis), sprenddamas dėl pagrindo kreiptis į teismą ginti viešąjį interesą egzistavimo, naudojasi savarankiškai ir vienvaldiškai. Vadinasi, kreiptis į teismą gindamas viešąjį interesą prokuroras gali visais atvejais nustatęs tokį teisės aktų pažeidimą, kuris, prokuroro nuomone, turi esminės reikšmės asmenų, jų grupių, valstybės ir

visuomenės teisėms bei teisėtiems interesams ir sudaro pagrįstas prielaidas prokuroro reiškiamo materialinio teisinio reikalavimo patenkinimui.

Dėl Kazio Škirpos alėjos pavadinimo keitimo

Nustatyta, kad Vilniaus miesto pavadinimų, paminklų ir atminimo lentų komisija 2019-06-10 ir 2019-07-10 posėdžiuose svarstė klausimą dėl K. Škirpos alėjos Vilniuje pavadinimo. Ruošdamasi šio klausimo svarstymui, Komisija rinko duomenis apie Kazio Škirpos biografinius faktus: gavo informaciją iš Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro, Klaipėdos Universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto, Vytauto Didžiojo Universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto bei Vilniaus Universiteto Istorijos fakulteto. 2019-06-26 aiškinamajame rašte, kuris buvo pateiktas Vilniaus miesto savivaldybės Tarybai kartu su sprendimo pakeisti K. Škirpos alėjos pavadinimą projektu ir kartografinė medžiaga, buvo nurodyta, kad „pagal Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro istorinę pažymą, kurią pasirašė T. B. Burauskaitė, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro istorikai visapusiškai išnagrinėjo Kazio Škirpos veiklą Antrojo pasaulinio karo metais. K. Škirpai, jo vadovaujamai organizacijai galima prikišti tai, kad Berlyno LAF organizacijos veikloje antisemitizmas buvo iškeltas į politinį lygmenį ir tai galėjo paskatinti dalį Lietuvos gyventojų įsitraukti į Holokaustą. Kita vertus reikia pastebėti, kad Berlyno LAF organizacija siūlė „žydų klausimą“ spręsti ne genocido, o išvairo iš Lietuvos būdu. Taip pat reikia pastebėti ir tai, kad Berlyno Lietuvos aktyvistų fronto organizacijos nariams karo išvakarėse nebuvo žinoma, kad naciai yra suplanavę vykdyti totalinį žydų genocidą.“ Vilniaus miesto pavadinimų, paminklų ir memorialinių lentų komisijos inicijuotoje apklausoje internetu, kurioje dalyvavo virš 600 respondentų, 70% jų pasisakė už gatvės pavadinimo keitimą. 2019-07-24 Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimu nuspręsta suteikti Trispalvės pavadinimą alėjai anksčiau vadintai Kazio Škirpos alėja ir patvirtinti jos ribas. Priimant minėtą sprendimą dalyvavo 38 iš išrinktų 51 Vilniaus miesto savivaldybės tarybos narių: 21 – balsavo už, prieš pasisakė – 16, o susilaikė – 1.

Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 9 straipsnio 2 dalis nustato, kad gatvėms, pastatams, statiniams ir kitiems savivaldybių teritorijose esantiems jų nuosavybės teisės objektams pavadinimai suteikiami ir keičiami atitinkamų savivaldybių tarybų sprendimais pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytus kriterijus. Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 27 punkte nurodyta, kad gatvių pavadinimų suteikimas yra savarankiškoji savivaldybių funkcija. Pagal Vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies, kuri apibrėžia savivaldybės tarybos išimtinę kompetenciją, 34 punktą, savivaldybių tarybų išimtinėi kompetencijai priskirtas sprendimų dėl gatvių, pastatų, statinių ir kitų savivaldybei nuosavybės teise priklausančių objektų pavadinimų suteikimo ir jų keitimo pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytus kriterijus priėmimas. Pagal Aprašo 6 punktą, savivaldybės vykdomoji institucija savivaldybės tarybai pateikia: 6.1. savivaldybės tarybos sprendimo dėl pavadinimo gatvei suteikimo ar keitimo projektą; 6.2. aiškinamąjį raštą, kuriame pagrindžiamas aprašo 6.1. papunktyje nurodytame sprendimo projekte teikiamų pasiūlymų tikslingumas; 6.3. pagal aprašo 1 priede nustatytą formą gatvių išdėstymo planą topografiniame plane ar ortofotografinio ar topografinio žemėlapiu ištraukoje, kuriame nurodytos gatvių ašinės linijos (fiksuojuant pradžia, pabaigą ir posūkio taškus), esančios valstybinėje LKS-94 koordinacinių sistemoje, ir numatomi gatvių pavadinimai. Aprašo 3 punkte nustatyti kriterijai, pagal kuriuos suteikiami ir keičiami pavadinimai gatvėms, pastatams, statiniams ir kitiems objektams.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad savivaldybės tarybos posėdžiai yra teisėti, jeigu juose dalyvauja išrinktų tarybos narių dauguma. To paties straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad savivaldybės tarybos sprendimai priimami posėdyje dalyvaujančių tarybos narių balsų dauguma.

Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos valdybos pirmininko L. Mažono nuomone, prokuroras neįsigilino į jo skundą, kuris buvo pateiktas 2019-08-08, o prokuroras nutarime

sutapatina šį skundą su Stanislovo Buškevičiaus 2019-06-27 pareiškimu (reg. Nr. AP- 17591), nes skundžiamas aktas atsirado tik 2019-07-24. Šis skundo argumentas atmestinas, nes S. Buškevičius kreipėsi į prokuratūrą, prašydamas sustabdyti bandymus pakeisti Kazio Škirpos alėjos pavadinimą. S. Buškevičiaus pareiškimo tyrimo metu buvo gauta informacija apie Tarybos 2019-07-24 priimtą sprendimą, todėl prokuroro nutarime buvo įvertintas ir šio sprendimo teisėtumas. Darytina išvada, kad Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroras ginčijamame nutarime pagrįstai analizavo ir S. Buškevičiaus pareiškimo tyrimo medžiagoje priimtą procesinį sprendimą.

Pareiškėjo skunde taip pat nurodyta, kad Tarybai priimant ginčijamą sprendimą buvo pažeistos procedūros. Pažymėtina, kad klausimas dėl Trispalvės vardo suteikimo alėjai jau buvo svarstomas 2019-07-10 Tarybos posėdyje Nr. 6 ir buvo nuspręsta pradėti sprendimo projekto „Dėl Trispalvės vardo suteikimo alėjai ir jos ribų“ svarstymo procedūrą, projektą svarstyti komitetuose. Tarybos 2019-07-24 posėdyje Nr. 7 buvo pristatytas minėtas sprendimo projektas, kurį svarstė ir kuriam pritarė Pavadinimų, paminklų, atminimo lentų komisija, Miesto plėtros ir Paslaugų ir miesto ūkio komitetai, išklausė informaciją ir pasiūlė atidėti projekto pateikimą – Kontrolės komitetas, nepritarė ir pateikė siūlymus – Švietimo ir kultūros reikalų bei Savivaldos plėtojimo komitetai. Tarybos narys A. Zuokas posėdžio metu nurodė, kad jeigu būtų teikiami svarstymui pasiūlymai dėl tolimesnio K. Škirpos biografijos faktų tyrimo, nebūtų priimtas sprendimas dėl K. Škirpos alėjos pavadinimo keitimo. Atkreiptinas dėmesys, kad Tarybos nariai šio posėdžio metu balsavo dėl A. Zuoko siūlymo projekto svarstyme daryti pertrauką ir jį atmetė. Akivaizdu, kad dauguma Tarybos narių išreiškė poziciją, jog šis klausimas yra pakankamai išdiskutuotas sprendimo priėmimui. Esant nurodytoms faktinėms aplinkybėms darytina išvada, kad Tarybos nario A. Zuoko nurodyti argumentai neturėjo įtakos sprendimo priėmimui.

Pareiškėjų skundų nagrinėjimo metu nustatyta, kad prokurorai atliko išsamų tyrimą ir nustatė visas faktines aplinkybes dėl Trispalvės pavadinimo suteikimo K. Škirpos alėjai. Pažymėtina, kad pagal aukščiau nurodytą teisinį reglamentavimą gatvių pavadinimų keitimas yra savivaldybių tarybų diskrecijos teisė. Pavadinimo keitimas atitiko Apraše nurodytas procedūras bei gatvės pavadinimo keitimo kriterijus. Sprendimo priėmimo procedūros nebuvo pažeistos, nes Vilniaus savivaldybės tarybos 2019-07-24 posėdyje buvo tarybos narių kvorumas, o sprendimas buvo priimtas dalyvaujančiųjų balsų dauguma. Atkreiptinas dėmesys, kad prokuroro kompetencijai nepriskirta vertinti K. Škirpos ar kitų asmenybių nuopelnus bei gatvių pavadinimų keitimo tikslingumą.

Atsižvelgiant į išdėstytas faktines aplinkybes bei teisinius argumentus, konstatuotina, kad Vilniaus apygardos prokuratūros prokurorų išvada, jog Vilniaus miesto savivaldybė, priimdama 2019-07-24 sprendimą „Dėl Trispalvės vardo suteikimo ir jos ribų“, laikėsi pagrindinių procedūrų, užtikrinančių visų aplinkybių įvertinimą, veikė savo kompetencijos ribose, aukštesnės galios teisės aktų nepažeidė, o nesant teisės aktų pažeidimų, nėra pagrindo konstatuoti ir viešojo intereso pažeidimo, yra pagrįsta ir teisėta.

Dėl Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lentos demontavimo

Pareiškėjų skundų nagrinėjimo metu Generalinėje prokuratūroje atlikto papildomo tyrimo metu nustatyta, kad UAB „Grinda“, veikdama pagal 2018-12-31 tarp Vilniaus miesto savivaldybės administracijos ir bendrovės pasirašytą paslaugų teikimo sutartį Nr. 29-621/18(1.2.16-T02) 2019-07-27 nukabino nuo Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos fasado Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimui skirtą lentą. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos 2019-09-18 atsakyme Nr. A51-88258/19(3.3.2.5-AD24) nurodyta, kad Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lenta buvo nuimta vykdant žodinį Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus nurodymą. Administracija 2019-09-25 atsakyme Nr. A51-91115/19(3.3.2.SE-AD24) pažymėjo kad, svarstant atminimo lentos nuėmimo klausimą politiniame lygmenyje (siekiant formuoti vienodą praktiką dėl visų atminimo ženklų, kurie susiję su okupaciniais režimais) buvo vadovaujamosi istorine medžiaga, susijusia su Jono Noreikos asmenybe, o sprendimai priimti atsižvelgiant į teisinį reglamentavimą dėl savivaldybės turto naudojimo. Taip pat atkreipė dėmesį į

tai, kad 1998 m. buvo įsteigta Tarptautinė komisija nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti. Vienas svarbiausių jos uždavinių – nuodugniai ir objektyviai išnagrinėti Lietuvos žydų tragediją nacių okupacijos metais. 2016-03-19 Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti Nacių okupacinio režimo nusikaltimų ir Holokausto tyrimo pakomisė patvirtino pareiškimą dėl asmenų, kolaboravusių vykdant Holokaustą ir kitus nacių nusikaltimus, atminimo įamžinimo: „pakomisė smerkia asmenų atminimo viešojoje erdvėje įamžinimą, jei egzistuoja patikimi istoriniai įrodymai, kad šie asmenys nacių okupacijos Lietuvoje metu dalyvavo persekiojant ir (arba) žudant žydus bei kitus žmones nepaisant minėtų asmenų kitos veiklos tuo metu arba vėliau.“ Ši pakomisė 2019-04-11 pareiškime „Atsakymas į Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro 2019 m. kovo 27 d. pareiškimą „Dėl kaltinimų Jonui Noreikai (Generolui Vėtrai)“ dar kartą išreiškė savo aiškų įsitikinimą, jog dėl Jono Noreikos veikslių karo metu jis nenusipelno jokių viešo pagerbimo ženklų.“ Administracija nurodė, kad siekiant aiškiai formuoti Vilniaus miesto savivaldybės vienodą poziciją, laikytis nuoseklių ir efektyvių veikslių ir formuoti vienodą praktiką visų atminimo ženklų, kurie susiję su okupaciniais režimais, atžvilgiu, įvertinus Jono Noreikos-Generolo Vėtros kontroversiškumą dėl santykio su holokaustu, sukėlusį plačias diskusijas dėl jo asmenybės ir vaidmens naikinant mūsų šalies žydus Antrojo pasaulinio karo metais bei tvarkant su žydų izoliavimu susijusius reikalus ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 8 dalies 5 punktu ir 30 straipsnio 2 dalies 3 punktu, Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lenta Vilniaus miesto savivaldybės administracijos buvo nuimta. Taip pat Administracija pažymėjo, kad atminimo memorialinių lentų nuėmimo procedūra teisės aktuose nėra reglamentuojama, tačiau šiai dienai yra rengiamas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimo projektas „Dėl atminimo ženklų įrengimo tvarkos aprašo tvirtinimo“, kurio priėmimo klausimas bus svarstomas atsižvelgiant į teisės aktuose nustatytas rengimo procedūras.

Vilniaus miesto pavadinimų, paminklų ir atminimo lentų komisija (toliau – ir Komisija) 2019-07-10 posėdyje svarstė klausimą dėl atminimo lentos Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai ir nusprendė klausimą svarstyti kitame komisijos posėdyje 2019-07-29.

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktorius paaiškino, kad Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lenta buvo nuimta 2019-07-27 vykdant jo žodinį nurodymą. Prieš tai Vilniaus miesto savivaldybės meras priėmė politinį sprendimą dėl šios lentos demontavimo ir žodžiu kreipėsi į ją kaip subjektą, administruojantį savivaldybei nuosavybės teise priklausančią turtą, dėl lentos nuėmimo. Administracijos direktorius pažymėjo, kad nuimant minėtą lentą nebuvo sprendžiamas klausimas dėl jos naudojimo tinkamumo, o atminimo lenta buvo demontuota ir perkelta tolimesniam saugojimui į UAB „Grinda“ teritoriją, todėl šiuo konkrečiu atveju nereikėjo jokių papildomų derinimų dėl lentos demontavimo.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 8 dalies 5 punkte nustatyta, kad savivaldybės administracijos direktorius *savivaldybės tarybos nustatyta tvarka* administruoja savivaldybės biudžeto asignavimus ir kitus piniginius išteklius, organizuoja savivaldybės biudžeto vykdymą ir atsako už savivaldybės ūkinę ir finansinę veiklą, administruoja savivaldybės turtą. Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 30 straipsnio 2 dalies 3 punktą savivaldybės administracija *įstatymų nustatyta tvarka* organizuoja savivaldybės biudžeto pajamų, išlaidų ir kitų piniginių išteklių buhalterinės apskaitos tvarkymą, organizuoja ir kontroliuoja savivaldybės turto valdymą ir naudojimą. Atsižvelgiant į tai, kad Vietos savivaldos įstatyme nenustatyta administravimo rūšis, laikytina, kad tai paprastasis administravimas, *kai administratorius atlieka visus veiksmus, būtinus turtui išsaugoti arba jo naudojimui pagal tikslinę paskirtį užtikrinti* (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.239 straipsnis). Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad atminimo lenta yra specifinis turtas, kurio vertė yra ne tiek materialinė, kiek simbolinė, pagrindinis atminimo lentos tikslas – įamžinti ir išviešinti tam tikrus faktus. Akivaizdu, kad tokio turto naudojimo tikslinė paskirtis yra jo viešas eksponavimas. Konkrečiu atveju darytina išvada, kad nuimant atminimo lentą Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai nebuvo sprendžiamas klausimas dėl jos, kaip savivaldybei nuosavybės teise priklausančio turto, naudojimo pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo nuostatas, o buvo

priimtas politinis sprendimas, todėl prokuroras šiame nutarime vertina tiek Vilniaus miesto savivaldybės mero, tiek administracijos direktoriaus veiksmus kaip įvykdytus dėl specifinio savivaldybės turto – paminklinės lentos nuėmimo, t. y. susijusius su pagrindine šio turto funkcija – tam tikrų faktų įamžinimu ir išviešinimu. Atkreiptinas dėmesys, kad prokuroro kompetencijai nepriskirta vertinti Jono Noreikos-Generolo Vėtros istorinių nuopelnų bei atminimo lentos nuėmimo tikslingumo, todėl pareiškėjų skundų argumentai, susiję su Jono Noreikos-Generolo Vėtros asmenybe, šiame nutarime nevertinami.

Nurodytame kontekste yra aktuali Vilniaus miesto savivaldybės administracijos pateikta informacija, kad atminimo lentos Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai įrengimo klausimas buvo sprendžiamas Vilniaus miesto valdyboje bei Vilniaus miesto taryboje, t. y. sprendimą priėmė kolegialios savivaldybės institucijos. Konkrečiu atveju Vilniaus miesto savivaldybės meras vienasmeniškai priėmė sprendimą dėl atminimo lentos Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai nuėmimo politiniais motyvais. Atkreiptinas dėmesys, kad nurodytas sprendimas buvo priimtas žodžiu, pažeidžiant Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 20 straipsnio 4 dalies nuostatą, kad mero sprendimai įforminami potvarkiais.

Vilniaus miesto savivaldybė nurodo, kad atminimo lentų demontavimo klausimas nėra reglamentuojamas, todėl Vilniaus miesto savivaldybės veiksmai demontuojant atminimo lentą Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai yra teisėti. Šiame kontekste pažymėtina, kad savivaldybėms nuosavybės teise priklausančio turto naudojimas, valdymas ir disponavimas juo yra viešosios teisės reguliavimo dalykas. Viešojo administravimo subjektų, skirtingai nei privačių asmenų, veikloje taikomas principas – „viskas, kas aiškiai nėra leista, yra draudžiama“. Tad viešojo administravimo subjekto atlikti viešojo administravimo veiksmai, viršijant jam suteiktus įgaliojimus, taip pat ir administracinių aktų leidimas, viršijant suteiktą kompetenciją, yra neteisėti (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gruodžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1217-602/2015). Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 20 straipsnyje nenumatyta mero kompetencija vienasmeniškai spręsti klausimus dėl atminimo lentų demontavimo, jų naudojimo tikslingumo politiniu aspektu. Vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 26 punkte išimtinai savivaldybės tarybos kompetencijai priskirtas sprendimų dėl disponavimo savivaldybei nuosavybės teise priklausančiu turto priėmimas, šio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo tvarkos taisyklių nustatymas, išskyrus atvejus, kai tvarka yra nustatyta įstatymuose ar jų pagrindu priimtuose kituose teisės aktuose. Darytina išvada, kad ta aplinkybė, jog Vilniaus savivaldybės taryba nėra nustačiusi tvarkos dėl atminimo lentų demontavimo nesuponuoja išvados, jog bet kuris tarybos narys ar meras turi teisę vienasmeniškai priiminėti sprendimus dėl tokių lentų demontavimo. Atkreiptinas dėmesys, kad pačios Vilniaus miesto savivaldybės patvirtintuose teisės aktuose netiesiogiai yra nurodyta, kad klausimai, susiję su atminimo lentomis, sprendžiami Vilniaus miesto savivaldybės taryboje: Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2004 m. rugsėjo 30 d. įsakymu Nr. 30-1538 patvirtintų Pavadinimų, paminklų ir atminimo lentų komisijos nuostatų 5.1 punkte nustatyta, kad svarbiausi komisijos uždaviniai yra *rengti ir teikti Tarybai siūlymus dėl miesto gatvių, aikščių, mokyklų, vaikų darželių pavadinimų ar jų pakeitimo, paminklų, skulptūrų statymo, atminimo lentų įrengimo ir kitais klausimais*. Pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punktą būtent savivaldybių tarybos įgyvendina turto savininko funkcijas pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą.

Nagrinėjant atminimo lentos Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai demontavimo klausimą, išskirtinas dar vienas aspektas. Vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinti vietos savivaldos principai: savivaldybės veiklos ir savivaldybės institucijų priimamų sprendimų teisėtumo, bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimo, savivaldybės gyventojų dalyvavimo tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus, veiklos skaidrumo ir viešumo. Teisės principai – tai vadovaujantys pradai, idėjos, išreiškiančios teisės kaip specifinės socialinių santykių reguliuotojos esmę. Konkrečiu atveju tai bendro pobūdžio taisyklės, tiesiogiai suformuluotos įstatymo tekste. Teisės principai taikomi ir tais atvejais, kai nėra įstatymo normos, reguliuojančios konkretų santykį, kurį vis dėlto reikia reguliuoti. Darytina išvada, kad Vilniaus savivaldybės mero

veiksmai, vienašališkai priimant politinį sprendimą dėl atminimo lentos Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai nuėmimo, nesant atitinkamo teisinio reguliavimo, teisės aktuose įtvirtintų aiškių tokio sprendimo priėmimo tikslų bei kriterijų ir nepriskirti mero kompetencijai, vertintini kaip nurodytų vietos savivaldos principų pažeidimas ir veikimas *ultra vires*. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus žodinio mero nurodymo dėl atminimo lentos demontavimo vykdymas vertintinas kaip neteisėto nurodymo vykdymas. Be to, atsižvelgiant tiek į sprendimo priėmimo bei atminimo lentos demontavimo aplinkybes, darytina išvada, kad akivaizdžiai buvo pažeisti viešumo ir skaidrumo principai.

Prokuratūros įstatymo prasme viešojo intereso gynimas yra teisės aktų pažeidimų pašalinimas pagal prokuratūrai suteiktus įgalinimus, o Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 2 dalies 1 punkte, neribojant prokuroro kompetencijos šioje srityje konkrečiais atvejais, apibrėžiami prokuroro įgalinimai pareikšti ieškinį ar prašymą teisme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugsėjo mėn. 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2010).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje pabrėžiama, kad imperatyviųjų teisės normų laikymasis yra vienas iš viešojo intereso užtikrinimo būdų (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2005). Imperatyvaus teisinio reglamentavimo esmė – visuomeninių santykių dalyvių elgesio laisvės ribojimas privalomais nurodymais, siekiant viešųjų visuomenės interesų apsaugos. Imperatyviosioms teisės normoms būdingas absoliutus privalomumas, t. y. jų galiojimo ir taikymo negali pakeisti, apriboti ar panaikinti privatūs teisinių santykių subjektai savo susitarimu; jomis savo veikloje vadovautis ir užtikrinti jų įgyvendinimą atitinkamose viešojo administravimo srityse privalo viešieji subjektai (valstybės institucijos, pareigūnai ir kt.) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-263/2005; 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2005; 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-432/2008; 2010 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-14/2010).

Atsižvelgiant į tai, kad ir valstybei, ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo tvarką bei sąlygas, valstybės ir savivaldybių institucijų įgaliojimus šioje srityje nustato Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, kuriame įtvirtinti bendri ir valstybės, ir savivaldybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo principai, o Vietos savivaldos įstatymas savivaldybę apibrėžia kaip viešąjį juridinį asmenį, kuris per to valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų išrinktą savivaldybės tarybą ir jos sudarytas, jai atskaitingas vykdomąją ir kitas savivaldybės institucijas ir įstaigas įgyvendina vietos bendruomenės, t. y. didelės gyventojų grupės, turimą Konstitucijos laiduotą vietos savivaldos teisę, konstatuotina, kad viešajam asmeniui – savivaldybei priklausančio specifinio turto – paminklinės lentos Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai nuėmimas, sukėlęs didelį rezonansą visuomenėje, yra svarbus didelei visuomenės daliai, todėl laikytinas viešuoju interesu.

Tinkamas valstybės institucijų ir pareigūnų funkcijų vykdymas yra viešojo intereso dalis. Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje yra išaiškinęs, kad teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja tai, kad turi būti užtikrintos žmogaus teisės ir laisvės, kad visos valdžią įgyvendinančios ir kitos valstybės ir savivaldybių institucijos, visi pareigūnai turi veikti vadovaudamiesi teise, paklusdami Konstitucijai ir teisei (Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas). Kiekvienas valstybės pareigūnas ir institucija privalo be jokių išlygų laikytis įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytų reikalavimų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-194/2006; 2008 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-494/2008). Konstitucijoje vietos savivalda yra įtvirtinta kaip savaveiksmiškumo pagrindais veikianti vietinė viešojo administravimo sistema, kuri tiesiogiai nėra pavaldi valstybės valdžios institucijoms (Konstitucinio Teismo 1998 m. vasario 18 d. nutarimas). Pagal Konstituciją valstybės valdymas ir vietos savivalda – tai dvi viešosios valdžios sistemos. Nėra jokio pagrindo teigti, kad vietos savivaldos institucijoms ir pareigūnams taikomi žemesni tinkamo funkcijų vykdymo (veiklos teisėtumo) standartai, nei valstybinės valdžios institucijoms ir pareigūnams, todėl savivaldos institucijų tinkamas funkcijų vykdymas, be išlygų laikantis įstatymų, yra viešasis interesas.

Ta aplinkybė, kad Vilniaus miesto savivaldybėje nenustatyta atminimo lentų demontavimo tvarka, kurioje būtų įtvirtinti aiškūs, objektyvūs tokių sprendimų priėmimo kriterijai, aiški tvarka bei subjektai, dalyvaujantys šių sprendimų priėmimo, vertintina kaip viešojo intereso pažeidimas. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad Vilniaus miesto savivaldybės taryba 2019-08-28 posėdyje svarstė parengtą Atminimo ženklų įrengimo tvarkos aprašo projektą ir nusprendė pradėti projekto svarstymo procedūrą, darytina išvada, kad kompetentinga institucija ėmėsi veiksmų nustatytiems pažeidimams ištaisyti.

Šiame kontekste pažymėtina kita faktinė aplinkybė, kad ant Mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos pastato sienos Vilniuje toje pačioje vietoje kaip ir buvo anksčiau yra pritvirtinta fiziniams asmenims nuosavybės teisėmis priklausanti nauja atminimo lenta Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai, todėl šiuo atveju klausimo dėl Vilniaus miesto savivaldybei nuosavybės teisėmis priklausančios lentos gražinimo svarstymas yra netikslingas.

Įvertinus nustatytas faktines bei teises aplinkybes, darytina išvada, kad Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroro 2019-08-27 nutarimas Nr. 2.VI-68 atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones dalyje dėl atminimo lentos Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai demontavimo buvo priimtas nepilnai ištyrus faktines aplinkybes bei neteisingai ir neišsamiai kvalifikuojant susiklosčiusius teisinius santykius, t. y. šis nutarimas yra nepagrįstas ir neteisėtas, todėl naikintinas. Aukštesnysis prokuroras, nagrinėdamas pareiškėjų skundus pagal kompetenciją pats atliko papildomą tyrimą ir išsiaiškino svarbias sprendimo priėmimui faktines aplinkybes, todėl panaikinus minėtą nutarimą dalyje, medžiaga negražinama Vilniaus apygardos prokuratūrai papildomo tyrimo atlikimui, o klausimas dėl viešojo intereso gynimo priemonių taikymo sprendinamas Generalinėje prokuratūroje.

Įvertinus tai, kad tiek Vilniaus miesto savivaldybės mero, tiek administracijos direktoriaus veiksmai demontuojant atminimo lentą Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai buvo neteisėti, siekiant, kad ateityje analogiški veiksmai nepasikartotų, tikslinga taikyti Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 4 dalies 4 punkte numatytą poveikio priemonę: nutarimu įspėti valstybės pareigūną, valstybės tarnautoją ar jiems prilygintą asmenį, kad nedarytų teisės pažeidimų.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 15 straipsnio 2 dalies 2 punktu ir 19 straipsniu,

n u t a r ė :

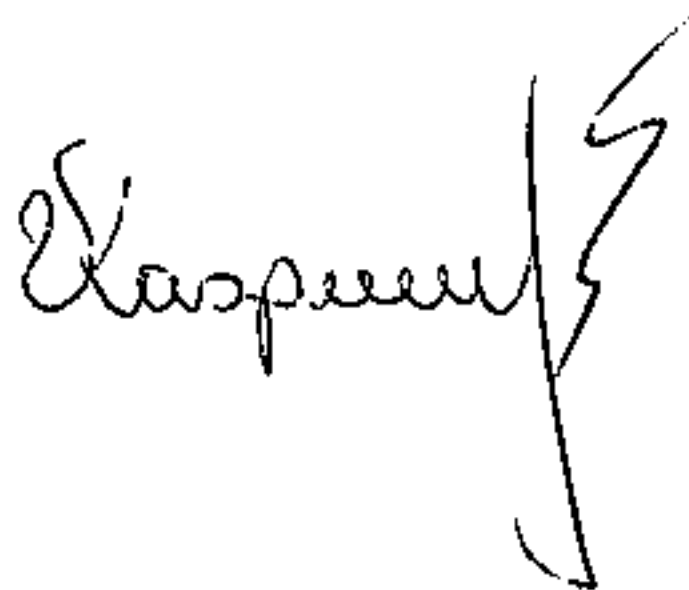
Palikti nepakeistą Vilniaus apygardos prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroro 2019-08-27 nutarimą Nr. 2.VI-68 atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones dalyje dėl Kazio Škirpos alėjos pavadinimo keitimo.

Panaikinti Vilniaus apygardos prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroro 2019-08-27 nutarimą Nr. 2.VI-68 atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones dalyje dėl atminimo lentos Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai demontavimo.

Vilniaus miesto savivaldybės mero bei administracijos direktoriaus atžvilgiu taikyti Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 4 dalies 4 punkte numatytą poveikio priemonę: nutarimu įspėti valstybės pareigūną, valstybės tarnautoją ar jiems prilygintą asmenį, kad nedarytų teisės pažeidimų.

Nutarimas gali būti skundžiamas bendrosios kompetencijos teismui.

Viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroras

Vytenis Kasparavičius